

Autor scenariusza: Katarzyna Leśniak

Przedmiot: język polski

Poziom nauczania: II etap

Szkoła: Szkoła Podstawowa w Kowalinie

Temat: Poetycki zachwyty nad polskim niebem

Czas trwania: 90 min

Cel ogólny: Sprawne mówienie i aktywne słuchanie - skuteczne porozumiewanie się (w mowie).

Cele operacyjne:

Poziom wiadomości:

A. Zapamiętanie wiadomości - uczeń:

- definiuje pojęcie rytm;
- wylicza porównanie, ożywienie, epitet.

B. Zrozumienie wiadomości - uczeń:

- wyjaśnia, że utwór jest rytmiczny;
- wskazuje: porównania, ożywienia, epitety, rymy, wersy, zwrotkę;

Poziom umiejętności:

C. Zastosowanie wiadomości w sytuacjach typowych - uczeń:

- liczy sylaby w wersach;
- określa podmiot liryczny i adresata utworu;
- określa funkcje epitetów, porównań i ożywień;
- porównuje niebo włoskie i ojczyste.

D. Zastosowanie wiadomości w sytuacjach problemowych - uczeń:

- tworzy własne porównania opisujące przedstawione obłoki.

Cele wychowawcze:

- a. wychowanie patriotyczne rozumiane jako budowanie więzi i poczucia dumy z ojczyzny;
- b. poznawanie dziedzictwa kultury narodowej;
- c. pogłębianie aktywności poznawczej ucznia ukierunkowanej na poszukiwanie dobra i piękna w świecie.

Metody:

- praca z tekstem;
- pogadanka;
- wyjaśnienie;
- burza mózgów;
- nagranie recytacji;
- ćwiczenia przedmiotowe;
- ćwiczenia interaktywne.

Formy:

- praca indywidualna;
- praca zbiorowa: praca w grupach.

Środki dydaktyczne:

- podręczniki: Anna Klimowicz, Marlena Derlukiewicz, *Nowe Słowa na start! Podręcznik do języka polskiego dla klasy czwartej szkoły podstawowej*, Nowa Era
- zeszyty ucznia;
- karty pracy;
- tablica interaktywna;
- narzędzia TIK – Zintegrowana Platforma Edukacyjna: <https://moje.zpe.gov.pl/a-shared-owner/DCcn0QfOv/3dJf00Wa>

- metodniki;
- patyczki z imionami uczniów;
- tablica zwykła.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- Porozumiewanie się w języku ojczystym.
- Kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne.
- Kompetencje informatyczne.
- Umiejętność uczenia się.
- Świadomość i ekspresja kulturalna.

I. Faza przygotowawcza

1. Sprawdzenie obecności.
2. Sprawdzenie pracy domowej (odczytanie zadania przez 2 chętne osoby).
3. Zadanie na dobry początek: Nauczyciel inicjuje luźną rozmowę z uczniami na temat chmur, zadając pytania: *Jak powstają chmury? Jakie mogą być chmury? Podaj jak najwięcej przymiotników.*

Połącz opisy trzech głównych rodzajów chmur z odpowiednimi zdjęciami.

Pierzaste (cirrusy) - mają kształt długich, cienkich, oddzielonych od siebie pasemek. ◀▶

Kłębiaste (cumulusy) - duże, białe lub ciemniejsze, puszyste obłoki. ◀▶

Warstwowe (nimbusy) - szare, przyjmują postać płaskich, jednolitych warstw. ◀▶

Sprawdź

Pokaż odpowiedź

Następnie poleca wykonać chętnemu uczniowi zadanie na tablicy interaktywnej: <https://moje.zpe.gov.pl/a-shared-owner/DCcn0QfOv/3dJf00Wa>

Połącz opisy trzech głównych rodzajów chmur z odpowiednimi zdjęciami.

Poprawna odpowiedź

Pierzaste (cirrusy) - mają kształt długich, cienkich, oddzielonych od siebie pasemek.

Kłębiaste (cumulusy) - duże, białe lub ciemniejsze, puszyste obłoki.

Warstwowe (nimbusy) - szare, przyjmują postać płaskich, jednolitych warstw.

Ukryj

Pokaż odpowiedź

II. Faza realizacyjna

1. Zapisanie na tablicy tematu lekcji: Poetycki zachwyty nad polskim niebem.
2. Wspólne sformułowanie celów lekcji. Nauczyciel zapisuje je na tablicy, uczniowie przepisują do zeszytów.

CELE:

- Dowiem się, na czym polega poetycki opis krajobrazu.
 - Dowiem się, czym cechuje się utwór rytmiczny.
3. Nauczyciel upewnia się, że cele lekcji są dla wszystkich uczniów zrozumiałe – prosi o podniesienie metodnika z kartą w odpowiednim kolorze. W razie wątpliwości któregoś z uczniów, co do zrozumienia celów lekcji, wyjaśnia je innymi słowami.
 4. Podanie kryteriów sukcesu – uczniowie otrzymują je na wydrukowanych kartkach, które wklejają do zeszytu. Odczytują głośno kryteria sukcesu.

KRYTERIA SUKCESU:

- Wiem, kim był, w którym wieku żył i z czego zasłynął Adam Mickiewicz.
- Wskazuję w wierszu cztery porównania, dwa ożywienia i sześć epitetów.
- Wyjaśniam funkcje wskazanych środków stylistycznych.
- Określam nastrój utworu.
- Sporządzam notatkę w formie mapy myśli na temat sytuacji przedstawionej w wierszu i jego budowy.

5. Zapoznanie się przez uczniów z informacjami na temat Adama Mickiewicza – głośne odczytanie wiadomości z podręcznika (s. 158) i wykonanie na ich podstawie karty pracy:

W którym wieku żył?	
Jak długo żył?	
Kim był?	
Z czego zasłynął?	
Gdzie zmarł?	

Sprawdzenie wyników pracy:

ADAM MICKIEWICZ

W którym wieku żył?	Żył w 1. Połowie XIX wieku.
Jak długo żył?	Żył 57 lat.
Kim był?	Był jednym z największych pisarzy i poetów polskich.
Z czego zasłynął?	Napisał epopeję narodową pt. „Pan Tadeusz”.
Gdzie zmarł?	Zmarł w Paryżu (we Francji).

6. Odsłuchanie recytacji fragmentu „Pana Tadeusza” (<https://youtu.be/PAU-0coKNuQ>), a następnie ciche przeczytanie wiersza samodzielnie przez uczniów (podr. s. 159-160).

Adam Mickiewicz

Pan Tadeusz

Fragment

Te Państwa niebo włoskie, jak o niem słyszałem,

Błękitne, czyste, wszak to jak zamarzła woda!

Czyż nie piękniejsze stokroć wiatr i niepogoda?

U nas dość głowę podnieść: ileż to widoków!

Ileż scen i obrazów z samej gry obłoków!

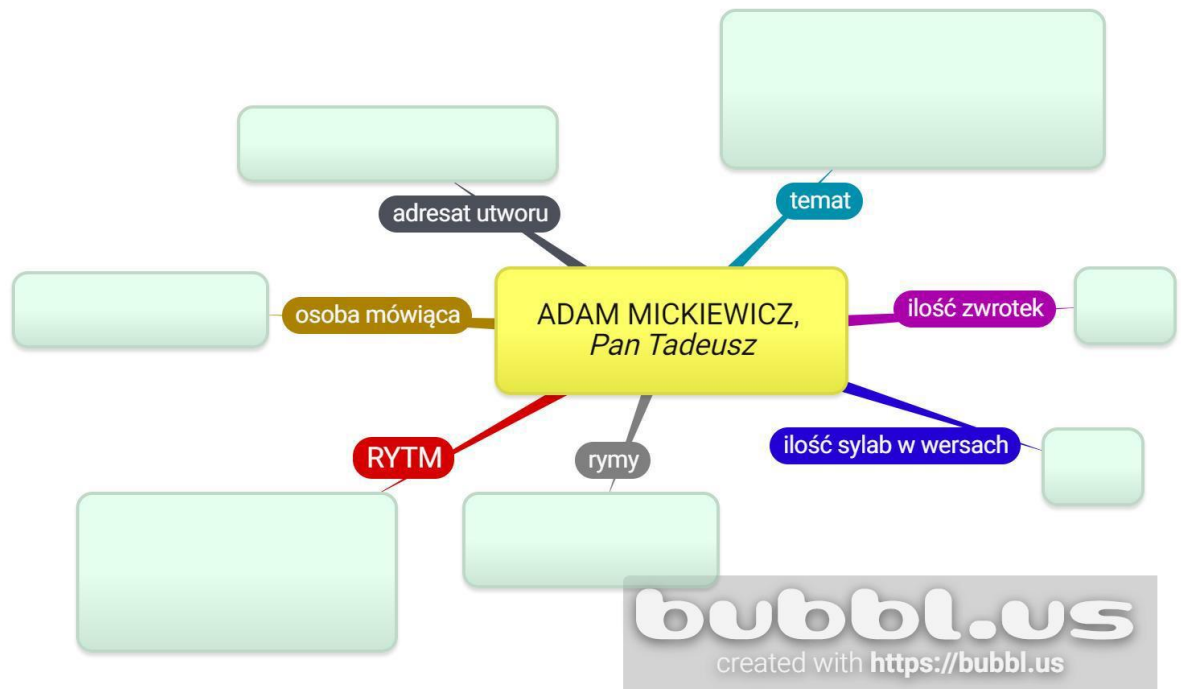
Bo każda chmura inna: na przykład jesienna

Pełźnie jak żółw leniwa, ulewą brzemienna

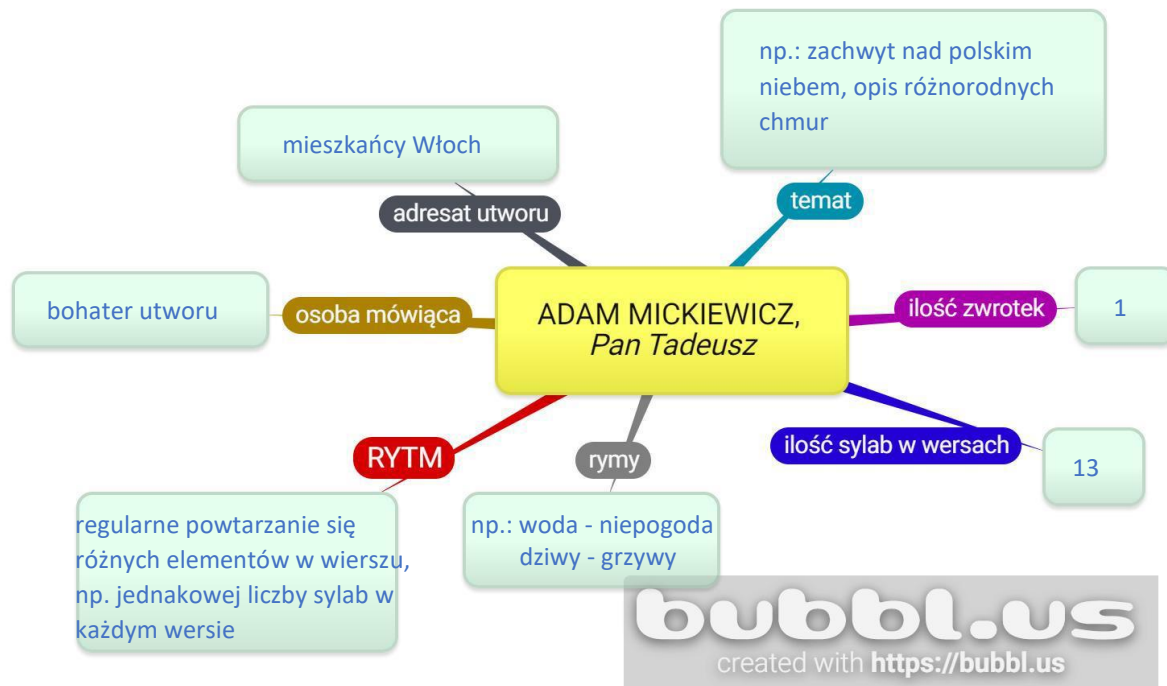
I z nieba aż do ziemi spuszcza długie smugi

Jak rozwite warkocze, to są deszczu strugi;
 Chmura z gradem jak balon szybko z wiatrem leci,
 Krągła, ciemnobłękitna, w środku żółto świeci,
 Szum wielki słycać wkoło. Nawet te codzienne,
 Patrzcie Państwo, te białe chmurki, jak odmienne!
 Zrazu jak stada dzikich gęsi lub łabędzi,
 A z tyłu wiatr jak sokoł do kupy je pędzi;
 Ściskają się, grubiejają, rosną, nowe dziwy!
 Dostają krzywych karków, rozpuszczają grzywy,
 Wysuwają nóg rzędy i po niebios sklepie
 Przelatują jak tabun rumaków po stepie:
 Wszystkie białe jak srebro, zmieszały się - nagle
 Z ich karków rosną maszty, z grzyw szerokie żagle,
 Tabun zmienia się w okręt i wspaniale płynie
 Cicho, z wolna, po niebios błękitnej równinie!"

- Wyjaśnienie niezrozumiałych zwrotów zawartych w przypisach oraz innych, które wskażą uczniowie.
- Analiza tekstu – uczniowie pracują w dwóch grupach. Tworzą notatki na temat wiersza w formie mapy myśli.

Po zakończeniu pracy przedstawiają wyniki swojej pracy.

9. Wprowadzenie pojęcia „rytm” – uczniowie pod kierunkiem nauczyciela wspólnie definiują pojęcie i zapisują tę definicję w mapach myśli.

10. Określenie cech włoskiego nieba – nauczyciel zadaje pytania uczniom wylosowanym za pomocą patyczków z imionami i zapisuje odpowiedzi na tablicy:

Pytania	Odpowiedzi
Jakie jest włoskie niebo?	<i>Włoskie niebo jest błękitne i czyste.</i>
Do czego Tadeusz je porównuje?	<i>Tadeusz porównuje je do zamrzniętej wody.</i>

11. Określenie, do czego ojczyste niebo zostało porównane – uczniowie pracują w grupach z kartami pracy.

Do czego w wierszu zostały porównane chmury? Połącz w pary poniższe określenia.

Chmura [...] „jesienna pełnie jak	żółw leniwa"
„długie smugi jak	rozwite warkocze"
„wiatr jak	sokół do kupy je pędzi"
„chmura z gradem jak	balon szybko z wiatrem pędzi"
„białe chmurki [...] jak	stada dzikich gęsi lub łabędzi"
„Wszystkie białe jak	srebro zmieszają się"

Sprawdź

Pokaż odpowiedź

12. Następnie przedstawiciele grup wykonują te same zadania na tablicy interaktywnej i wszyscy uczniowie sprawdzają poprawność swoich zadań: Następnie poleca wykonać chętnemu uczniowi zadanie na tablicy interaktywnej: <https://moje.zpe.gov.pl/a-shared-owner/DCcn0QfOv/3dJf00Wa>

Do czego w wierszu zostały **porównane** chmury? Połącz w pary poniższe określenia.

Poprawna odpowiedź

Chmura [...] „jesienna pełnie jak	✓	żółt leniwa"
„długie smugi jak	✓	rozвите warkocze"
„wiatr jak	✓	sokół do kupy je pędzi"
„chmura z gradem jak	✓	balon szybko z wiatrem pędzi"
„białe chmurki [...] jak	✓	stada dzikich gęsi lub łabędzi"
„Wszystkie białe jak	✓	srebro zmieszały się"

Ukryj

Pokaż odpowiedź

Wspólne sformułowanie wniosku dotyczącego funkcji występujących w wierszu porównań:

WNIOSEK:

Porównania we fragmencie „Pana Tadeusza” rozbudzają naszą wyobraźnię, lepiej możemy wyobrazić sobie wygląd chmur.

13. Określenie cech ojczystego nieba – uczniowie pracują w grupach z kartami pracy:

Do podanych rzeczowników dopasuj odpowiednie określenia występujące w wierszu.
Jakie środki stylistyczne powstały? Uzupełnij wniosek.

warkocze	rozвите
karki	krzywe
niebo	błękitne
gęsi	dzikie
smugi	długie
niebo	włoskie
strugi	deszczu
żagle	szerokie

Sprawdź

Pokaż odpowiedź

14. Następnie przedstawiciele grup wykonują te same zadania na tablicy interaktywnej i wszyscy uczniowie sprawdzają poprawność swoich zadań: Następnie poleca wykonać chętnemu uczniowi zadanie na tablicy interaktywnej:
<https://moje.zpe.gov.pl/a-shared-owner/DCcn0QfOv/3dJf00Wa>

Do podanych rzeczowników dopasuj odpowiednie określenia występujące w wierszu. Jakie środki stylistyczne powstały? Uzupełnij wniosek.

Poprawna odpowiedź

warkocze	✓	rozwite
karki	✓	krzywe
niebo	✓	błękitne
gęsi	✓	dzikie
smugi	✓	długie
niebo	✓	włoskie
strugi	✓	deszczu
żagle	✓	szerokie

Ukryj

Pokaż odpowiedź

Wspólne sformułowanie wniosku dotyczącego funkcji występujących w wierszu epitetów:

WNIOSEK:

Epitety we fragmencie „Pana Tadeusza” określają cechy elementów krajobrazu – chmur.

15. Odszukanie w tekście ożywień – uczniowie pracują w grupach z kartami pracy:

Na podstawie treści wiersza dopasuj poniższe określenia, aby powstały **ożywienia**.

rozpuszczają grzywy	białe chmurki
pełnie	jesienna
dostają krzywych karków	białe chmurki
wysuwają nóg rzędy	białe chmurki
ściskają się, grubieją, rosną	białe chmurki

Sprawdź

Pokaż odpowiedź

16. Następnie przedstawiciele grup wykonują te same zadania na tablicy interaktywnej i wszyscy uczniowie sprawdzają poprawność swoich zadań: Następnie poleca wykonać chętnemu uczniowi zadanie na tablicy interaktywnej: <https://moje.zpe.gov.pl/a-shared-owner/DCcn0QfOv/3dJf00Wa>

Na podstawie treści wiersza dopasuj poniższe określenia, aby powstały **ożywienia**.

Poprawna odpowiedź

rozpuszczają grzywy	✓	białe chmurki
pełźnie	✓	jesienna
dostają krzywych karków	✓	białe chmurki
wysuwają nóg rzędy	✓	białe chmurki
ściskają się, grubieją, rosną	✓	białe chmurki

Ukryj

Pokaż odpowiedź

Wspólne sformułowanie wniosku dotyczącego funkcji występujących w wierszu epitetów:

WNIOSEK:

Ożywienia we fragmencie „Pana Tadeusza” dynamizują opis poetycki, sprawiają, że lepiej wyobrażamy sobie chmury w ruchu.

17. Zadanie utrwalające rozpoznawanie części mowy – nauczyciel pyta uczniów: Co można powiedzieć o opisywanych chmurach? Jakich części mowy do ich opisu użył poeta? Wybrany uczeń wykonuje zadanie na tablicy interaktywnej, pozostałe dzieci robią je w karcie pracy: <https://moje.zpe.gov.pl/a-shared-owner/DCcn0QfOv/3dJf00Wa>

Co można powiedzieć o opisywanych chmurach? Wstaw w puste miejsca odpowiednie części mowy.

Rodzaje chmur	Przymiotniki określające kształt, kolor, cechy	Czasowniki opisujące, co się z nimi dzieje
Chmura jesienna	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Chmura gradowa	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Białe chmurki	<input type="text"/>	<input type="text"/>

Sprawdź

Pokaż odpowiedź

Co można powiedzieć o opisywanych chmurach? Wstaw w puste miejsca odpowiednie części mowy.

Poprawna odpowiedź

Rodzaje chmur	Przymiotniki określające kształt, kolor, cechy	Czasowniki opisujące, co się z nimi dzieje
Chmura jesienna	leniwa ✓	pełźnie ✓
Chmura gradowa	ciemnobłękitna ✓	leci ✓
Białe chmurki	odmienne ✓	ściskają się ✓

Ukryj

Pokaż odpowiedź

18. Przypomnienie definicji „nastrój wiersza” i określenie nastroju utworu poprzez wykonanie ćwiczenia na tablicy interaktywnej: Następnie poleca wykonać chętnemu uczniowi zadanie na tablicy interaktywnej: <https://moje.zpe.gov.pl/a-shared-owner/DCcn0QfOv/3dJf00Wa>

Jaki jest nastrój fragmentu "Pana Tadeusza"? Zaznacz odpowiednie określenia.

tajemniczy

pogodny

smytny

radosny

ponury

melancholijny

Sprawdź

Pokaż odpowiedź

19. Na podstawie zadania uczniowie samodzielnie budują i zapisują w zeszytach zdanie o tym, jaki jest nastrój utworu: <https://moje.zpe.gov.pl/a-shared-owner/DCcn0QfOv/3dJf00Wa>

Jaki jest nastrój fragmentu "Pana Tadeusza"? Zaznacz odpowiednie określenia.

Poprawna odpowiedź

radosny

tajemniczy

ponury

melancholijny

smytny

pogodny

Ukryj

Pokaż odpowiedź

Przykładowa odpowiedź: Nastroj fragmentu „Pana Tadeusza” opisującego polskie niebo jest radosny i pogodny.

20. Wspólne określenie, co nazywamy obrazem poetyckim. Zapisanie informacji w zeszytach.

Poetyckim obrazem nazywamy świat przedstawiony językiem poezji przywołujący w wyobraźni czytelnika jakiś widok, np. ciemny las, chmury, łąki pokryte śniegiem itp. Ważną rolę w tworzeniu obrazu poetyckiego odgrywają środki poetyckie, np. epitety, porównania, ożywienia.

III. Podsumowanie lekcji

1. Wykonanie czterech zadań na tablicy interaktywnej przez wskazanych uczniów. Przeczytaj uważnie informacje o omawianym wierszu. Zaznacz **zdanie fałszywe**.

Fragment "Pana Tadeusza" opisuje zachmurzone niebo.

Fragment "Pana Tadeusza" porównuje chmury do pędzących rumaków.

Fragment "Pana Tadeusza" jest opisem włoskiego nieba.

Fragment "Pana Tadeusza" zawiera opis jesieni.

Sprawdź

Pokaż odpowiedź

Wybierz właściwe dokończenie zdania: **Podany fragment "Pana Tadeusza" zawiera epitety określające**

roślinność i zwierzęta ojczyste.

cechy elementów krajobrazu.

miłość do ojczyzny podmiotu lirycznego.

Sprawdź

Pokaż odpowiedź

W tekście zaznacz środki stylistyczne: **porównania** na NIEBIESKO, **ożywienia** na ZIELONO, **epitety** na CZERWONO.

zielony ●

niebieski ○

czerwony ○

U nas dość głowę podnieść: ileż to widoków!

Ileż scen i obrazów z samej gry obłoków!

Bo każda chmura inna: na przykład jesienna

, ulewą brzemienna,

I z nieba aż do ziemi spuszcza ,

Jak , to są deszczu strugi;

,

Krągła, ciemnobłękitna, w środku żółto świeci,

Szum wielki słychać wkoło; nawet te codzienne,

Patrzcie państwo, te białe chmurki, jak odmienne!

Zrazu jak stada dzikich gęsi lub łabędzi,

A z tyłu :

Ściskają się, grubieją, rosną – nowe dziwy!

, ,

i po niebios sklepie

Przelatują jak tabun rumaków po stepie:

Wszystkie białe jak srebro, zmieszały się... nagle

Z ich karków rosna maszty, z grzyw ,

Tabun zmienia się w okręt i wspaniale płynie

Cicho, z wolna po niebios błękitnej równinie!

Sprawdź

Pokaż odpowiedź

Zaznacz **tylko** sformułowania pasujące do omawianego fragmentu "Pana Tadeusza".

nie zawiera rymów

podzielony jest na wersy

podzielony jest na zwrotki.

wyraża zachwyt nad przyrodą

utwór jest rytmiczny

jedna linijka tekstu jest równocześnie jednym zdaniem

każda linijka zawiera taką samą liczbę sylab

Sprawdź

Pokaż odpowiedź

Odpowiedzi: <https://moje.zpe.gov.pl/a-shared-owner/DCcn0QfOv/3dJf00Wa>

Przeczytaj uważnie informacje o omawianym wierszu. Zaznacz **zdanie fałszywe**.

Poprawna odpowiedź

Fragment "Pana Tadeusza" jest opisem włoskiego nieba.

Fragment "Pana Tadeusza" opisuje zachmurzone niebo.

Fragment "Pana Tadeusza" porównuje chmury do pędzących rumaków.

Fragment "Pana Tadeusza" zawiera opis jesieni.

Ukryj

Pokaż odpowiedź

Wybierz właściwe dokończenie zdania: **Podany fragment "Pana Tadeusza" zawiera epitety określające**

Poprawna odpowiedź

cechy elementów krajobrazu.

miłość do ojczyzny podmiotu lirycznego.

roślinność i zwierzęta ojczyste.

Ukryj

Pokaż odpowiedź

W tekście zaznacz środki stylistyczne: **porównania** na NIEBIESKO, **ożywienia** na ZIELONO, **epitety** na CZERWONO.

Poprawna odpowiedź

zielony

niebieski

czerwony

U nas dość głowę podnieść: ileż to widoków!

Ileż scen i obrazów z samej gry obłoków!

Bo każda chmura inna: na przykład jesienna

Pełźnie jak żółw leniwa , ulewą brzemienna,

I z nieba aż do ziemi spuszcza długie smugi ,

Jak rozwite warkocze , to są deszczu strugi;

Chmura z gradem, jak balon szybko z wiatrem leci ,

Krągła, ciemnobłękitna, w środku żółto świeci,

Szum wielki słyhać wkoło; nawet te codzienne,

Patrzcie państwo, te białe chmurki, jak odmienne!

Zrazu jak stada dzikich gęsi lub łabędzi,

A z tyłu wiatr jak sokół do kupy je pędzi :

Ściskają się, grubieją, rosną – nowe dziwy!

Dostają krzywych karków , rozpuszczają grzywy ,

Wysuwają nóg rzędy i po niebios sklepie

Przelatują jak tabun rumaków po stepie:

Wszystkie białe jak srebro, zmieszały się... nagle

Z ich karków rosną maszty, z grzyw szerokie żagle ,

Tabun zmienia się w okręt i wspaniale płynie

Cicho, z wolna po niebios błękitnej równinie!

Ukryj

Pokaż odpowiedź

Zaznacz **tylko** sformułowania pasujące do omawianego fragmentu "Pana Tadeusza".

Poprawna odpowiedź

- wyraża zachwyt nad przyrodą
- każda linijka zawiera taką samą liczbę sylab
- utwór jest rytmiczny
- jedna linijka tekstu jest równocześnie jednym zdaniem
- podzielony jest na zwrotki.
- nie zawiera rymów
- podzielony jest na wersy

Ukryj

Pokaż odpowiedź

IV. Praca domowa

- Dla wszystkich:** Dlaczego według tytułowego bohatera ojczyście niebo jest piękniejsze od nieba włoskiego? Odpowiedz w kilku zdaniach, opisując na podstawie wiersza polskie niebo. Pisz własnymi słowami, nie używaj zwrotów z utworu.
- Dla chętnych:** Zad. 7./160. (podr.). Treść zadania: Utwórz porównania, za pomocą których opisziesz przedstawione obłoki.